

Aspecte privind criminalitatea reală și legală în cazul infracțiunilor de trafic de persoane

Teodora BURZ*

Masterand în Științe Penale

Facultatea de Drept

Universitatea de Vest din Timișoara

Abstract

Crime of human trafficking is growing and affects society at both transnational and national level of each state.

Some countries, among which Romania strongly feel the effects of this phenomenon because the actual crime offenses of this nature can hardly be kept under control. This negative aspect is reflected in particular in statistic level of knowledge of this type of crime. The apparent crime is far below the real crime belonging relating to human trafficking.

The threat that this kind of crime is given by the deficit report legal crime apparently, representing a stake for criminal groups in their approach, in a vulnerable country like Roumania.

Keywords: *human trafficking; real crime; apparent crime; legal crime; statistics*

Rezumat

Criminalitatea privind traficul de persoane se află în continuă creștere, fapt care afectează societatea atât la nivel transnațional cât și la nivelul intern al fiecărui stat.

Unele țări, între care și România, simt puternic efectele acestui fenomen datorită faptului că nivelul criminalității reale privind infracțiunile de această natură poate fi ținut cu greu sub control. Acest aspect negativ se reflectă în mod special în datele statistice referitoare la nivelul de cunoaștere a acestui gen de infracțiuni. Nivelul criminalității aparente este cu mult sub nivelul criminalității reale privitoare la traficul de persoane.

Amenințarea pe care o reprezintă acest gen de infracționalitate este dată de deficitul criminalității legale în raport de criminalitatea aparentă, aceasta

* teodora_burz@yahoo.com

reprezentând o miză pentru grupările infracționale în demersul lor, într-un stat vulnerabil precum România.

Cuvinte-cheie: trafic de persoane; criminalitatea reală; criminalitatea aparentă; criminalitatea legală; date statistice

I. Precizări prealabile

Traficul de persoane reprezintă o amenințare pentru întreaga lume, statele fostului bloc comunist, între care și România simțindu-i puternic efectele. Amenințarea pe care o reprezintă traficul de persoane pentru societate este datorată în mare măsură recrudescenței fenomenului, care poate fi controlat cu dificultate.

Traficul de persoane se face în scopul muncii ilegale, practicării prostituției, prelevării de organe și practicării cerșetoriei¹.

România este țară de origine, tranzit și destinație pentru bărbații, femeile și copiii traficați în scopul muncii forțate, precum și pentru femeile și copiii traficați în scopul exploatării sexuale. Majoritatea persoanelor sunt traficate către Spania, Italia, Anglia, Franța, Republica Cehă, Grecia, Finlanda, Israel, Germania, Slovenia, Cipru, Australia, Belgia și Statele Unite ale Americii.

Analizarea informațiilor referitoare la fenomenul traficului de persoane duc la constatarea că nivelul criminalității reale de pe teritoriul țării noastre și din alte țări poate fi estimat cu dificultate.

II. Comparații privind date statistice referitoare la fenomenul traficului de persoane

În scopul evaluării acestui fenomen este utilă compararea unor date statistice din România cu cele din alte țări ale fostului lagăr socialist, în care traficul de persoane este determinat de factori sociali asemănători. Sub acest aspect este relevantă o analiză comparativă cu Ucraina, chiar dacă populația acestui stat este dublă în raport cu România².

Este concludent faptul că în ambele țări au fost înființate în perioade apropiate structurile specializate în combaterea crimei organizate. Astfel, în anul 1995 în Ucraina a fost înființat Departamentul pentru combaterea crimei organizate ce ține de traficul de ființe umane. În anul următor s-a raportat că au

¹ Inspectoratul General al Poliției Române, Poliția Română și UNICEF, *Soluții pentru combaterea și prevenirea traficului de persoane* – www.politiaromana.ro.

² În anul 2007 populația Ucrainei era de 46.299.800 persoane, dar se estimează că s-a redus cu cca. 10% din cauza emigrării masive.

fost desființate 180 de filiere de trafic de persoane, fiind anchetate 360 de persoane implicate în organizarea acestora, din care 160 de inculpați au fost trimiși în judecată pentru trafic de ființe umane și alte transferuri ilegale de persoane³.

Analizând datele statistice raportate în România pentru același an se constată că în anul 1996 au fost descoperite 26 de rețele de traficanți de persoane, iar în anul 1997 s-a raportat destructurarea a 49 de rețele similare. Abia peste patru ani nivelul criminalității aparente în acest domeniu a avut o ușoară ascendență, fiind cercetate 325 de persoane pentru infracțiuni de trafic și infracțiuni conexe. În anul 2003 s-a ajuns la 481 de persoane cercetate, fiind anihilate 184 rețele de traficanți, care au comis 658 de infracțiuni legate de traficul de persoane⁴.

Infracțiunile referitoare la traficul de ființe umane includ deseori copii și minori, fiind concludent faptul că în perioada anilor 2000-2003 au fost asistate un număr de 778 de victime ale traficului din aceste categorii de vârstă⁵. Dintr-o statistică a Organizației Internaționale a Muncii reiese faptul că numărul copiilor repatriați, victime ale traficului de persoane, a cunoscut o creștere în ultimii ani, iar începând cu anul 2000 copiii reprezintă un procent de aproximativ 23% din totalul victimelor repatriate⁶.

Dimensiunea fenomenului și ineficiența măsurilor de răspuns se datorează, între altele, faptului că instituțiile și organele competente nu dispun de logistica și de pregătirea adecvată în raport cu amploarea și dinamica fenomenului. Aceste aspecte se observă direct sau indirect din stări sau împrejurări precum: acțiunile insuficiente și ineficiente de prevenire a traficului de ființe umane; inexistența unor alternative de reinserție socială; gradul de permisivitate ridicat a unei părți din legislație, raportat la gravitatea concretă a faptelor de această natură; supraaglomerarea organelor judiciare care au competență în domeniul cercetării și judecării acestor infracțiuni⁷.

Pe de altă parte, măsurile de răspuns la acțiunile de trafic de persoane nu se dovedesc a fi eficiente tocmai datorită modului în care sunt săvârșite astfel de fapte. Sub acest aspect este concludent faptul că raportat la criminalitatea legală, combaterea traficului de persoane este dificilă, întrucât infracțiunile sunt realizate după un scenariu care permite separarea tuturor faptelor care intră în

³ Coord. Human Rights Defence Centre, *Traficul de ființe umane în Sud-Estul și Estul Europei. Probleme și perspective*, p. 178, www.lastrada.md

⁴ Gh. Mateuț, T. Rudică, *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, 2005, p. 12, www.magistrat.ro.

⁵ „Salvați copii – România”, Raport privind traficul de copii, martie 2004, p. 18, www.salvaticopiii.ro.

⁶ Evaluarea rapidă privind traficul de persoane în zonele București, Constanța, Iași și Ialomița, Raport aleatoriu pentru World Vision România, București, Martie, 2007, www.worldvision.ro.

⁷ A se vedea T.-C. Medeanu, *Tehnici și metode de cercetare în criminologie*, suport de curs, vol. I, p. 4.

conținutul legal al infracțiunii, indiferent de identitatea autorului. Ca urmare, infracțiunea de trafic de persoane poate fi descrisă mai degrabă ca un proces și mai puțin ca fiind vorba de o infracțiune singulară⁸. Se mai constată diversificarea traficului atât în ceea ce privește formele de exploatare, cât și profilul victimelor⁹. Un alt factor perturbator îl reprezintă intimidarea, amenințarea și alte presiuni care pun victimele în situația de a renunța la a colabora cu organele statului în vederea prinderii și tragerii la răspundere a autorilor.

Studiile arată că traficul de persoane antrenează dezvoltarea și consolidarea grupărilor criminale la nivel transnațional, diversificarea formelor de crimă organizată și amplificarea corupției. Una dintre consecințele cu care se soldează factorii pe care-i antrenează criminalitatea privind traficul de persoane se reflectă în plan criminologic prin necunoașterea unui număr considerabil al faptelor de acest gen datorită dificultăților de monitorizare specifice infracțiunilor de crimă organizată. Nu în ultimul rând, anumite tertipuri prin care se urmărește înlăturarea de la răspunderea penală a unor făptuitori, constituie un fapt care are consecințe asupra nivelului de criminalitate legală referitor la infracțiunile de trafic de persoane. În plan victimologic, factorii menționați vor duce la victimizarea pentru a doua oară a celor care au avut de suferit în urma acțiunilor de trafic de persoane datorită reducerii la tăcere a victimelor prin amenințare, frică, teroare, intimidare, dar și datorită neluării măsurilor care se impun, în vederea înlăturării pericolului la care sunt expuse victimele¹⁰.

Datele statistice dintr-un raport de țară pentru România privind respectarea drepturilor omului din anul 2004 demonstrează faptul că autoritățile române întreprind măsuri de combatere a fenomenului. În primele trei trimestre ale anului de referință poliția a identificat un număr de 1.740 de victime ale traficului de persoane, 217 dintre acestea fiind minori. Un număr de 934 de persoane se aflau sub investigație, iar în ultimul trimestru al anului respectiv au fost arestați 162 de inculpați și au fost anihilate 208 rețele de trafic. În același an s-au pronunțat 74 de hotărâri judecătorești rămase definitive, referitoare la infracțiuni din domeniul traficului de persoane.

Aceste cifre demonstrează creșterea eficienței organelor judiciare în raport cu anul 2003, când au fost investigate numai 488 de persoane, dintre care 146 au fost arestate, determinând desființarea a 210 grupări infracționale¹¹.

⁸ Ministerul Administrației și Internelor, Agenția Națională împotriva Traficului de Persoane, *Evaluarea situației traficului de persoane în România în anul 2010*, p. 20, www.anitp.mai.gov.ro.

⁹ Conform unei declarații a lui Richard Danziger, oficial al Parlamentului European, referitoare la traficul de persoane, www.antitrafic.ro.

¹⁰ Una dintre consecințele cu care se soldează acești trei factori pe care-i antrenează criminalitatea privind traficul de persoane se reflectă în plan criminologic prin: necunoașterea unui număr considerabil al faptelor de acest gen datorită dificultății de monitorizare și a dificultății pe care o reprezintă lupta împotriva faptelor de criminalitate organizată.

¹¹ Raport de țară pentru România privind respectarea drepturilor omului pe 2004, www.antitrafic.ro.

În ultimii ani se constată că autoritățile române și-au îmbunătățit într-o oarecare măsură mijloacele de identificare și urmărire judiciară a infractorilor, fenomenul câștigând în vizibilitate. Cu toate acestea este evidentă existența fluctuațiilor pe care le-a cunoscut nivelul criminalității din domeniul traficului de persoane. Acest aspect transpare din statisticile Ministerului Administrației și Internelor și ale Ministerului Public din ultimii cinci ani, din care rezultă o scădere de la an la an, excepție făcând anii 2010 și 2011 când a existat o creștere a acestui fenomen.

Rapoartele privind evaluarea activității desfășurate de Ministerul Administrației și Internelor din anii 2008-2012 evidențiază un trend descendent referitor la infracțiunile de trafic de persoane.

Dacă în anul 2008 au fost descoperite 1086 de infracțiuni de acest gen¹², în anul următor numărul acestora a scăzut la 900 de fapte¹³. În raportul privind evaluarea activității acestei instituții pe anul 2012 se arată că față de anul 2009 nivelul de criminalitate în anii următori a scăzut în mod considerabil, existând 32 de infracțiuni de trafic de persoane în anul 2011, iar în anul următor numărul lor a ajuns la 24¹⁴.

Din datele statistice ale MAI pe anul 2009 se observă o tendință ascendentă referitoare la descoperirea infracțiunilor de trafic de persoane în raport cu anul 2004. În anul 2004 erau cercetate 934 de persoane pentru fapte de această natură¹⁵, iar patru ani mai târziu erau cercetate 1009 persoane¹⁶.

Rapoartele de activitate ale Ministerului Public din aceeași perioadă fac referire la un nivel mult mai scăzut al infracționalității din acest domeniu. Astfel, în raportul de activitate pe anul 2008 se arată că au fost soluționate un număr total de 620 de cauze, ceea ce reprezintă o scădere cu 32,3%, comparativ cu anul 2007. Dintre acestea au fost soluționate prin rechizitoriu un număr de 136 de cauze cu 333 de inculpați, din care 156, arestați preventiv¹⁷. În anul 2009 în

Nivelul criminalității aparente din domeniul infracțiunilor de trafic de persoane în cursul anului 2004 a crescut, însă, nu foarte mult. Creșterea față de anul precedent a fost cu 446 de cazuri, ceea ce constituie un plus în demersul monitorizării fenomenului care proliferează pe zi ce trece.

¹² Evaluarea activității desfășurate de Ministerul Administrației și Internelor în anul 2008, p. 27, www.mai.gov.ro.

¹³ Evaluarea activității desfășurate de Ministerul Administrației și Internelor în anul 2009, p. 16, www.mai.gov.ro.

¹⁴ Evaluarea activității desfășurate de Ministerul Administrației și Internelor în anul 2012, p. 10, www.mai.gov.ro.

¹⁵ Raport de țară pentru România privind respectarea drepturilor omului în 2004, *op. cit.*, p. 1.

¹⁶ Evaluarea activității desfășurate de Ministerul Administrației și Internelor în anul 2009, *op. cit.*, p. 16.

¹⁷ Ministerul Public, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Raport de activitate pe anul 2008, p. 41, www.mpublic.ro.

domeniul traficului de persoane, au fost soluționate 527 de cauze, ceea ce reprezintă o scădere, în comparație cu anul 2008. Dintre acestea au fost soluționate prin rechizitoriu 101 cauze cu 262 de inculpați, din care 116 arestați preventiv¹⁸.

În anul 2010 Ministerului Public relevă creșterea cu 36% față de anul precedent a infracțiunilor privitoare la traficul de persoane care au ajuns la cunoștința organelor de cercetare ale parchetului. Dintre acestea au fost soluționate prin rechizitoriu 153 de cauze cu 415 inculpați, din care 197 arestați preventiv¹⁹.

În raportul Ministerului Public de pe anul următor se arată că din punct de vedere statistic anul 2011 s-a caracterizat printr-o creștere importantă a indicatorilor după cum urmează: au fost soluționate un număr total de 810 cauze, ceea ce reprezintă o creștere cu 13% în comparație cu anul precedent, când au fost rezolvate numai 717 cauze. Dintre acestea au fost soluționate prin rechizitoriu un număr de 182 de cauze cu 48 de inculpați, din care 254 arestați preventiv, ceea ce reprezintă o creștere de 15,66%²⁰.

Raportul Ministerului Public pe anul 2012 relevă că în acest an a fost înregistrată o scădere a cifrei privitoare la criminalitatea aparentă specifică traficului de persoane. În anul respectiv numărul de cauze soluționate a fost de 676, ceea ce reprezintă o scădere cu 16,54%, comparativ cu anul 2011. Dintre acestea au fost soluționate prin rechizitoriu 178 de cauze, fiind trimiși în judecată 536 inculpați, din care 307 arestați preventiv²¹.

III. Concluzii și perspective

Analizele statistice referitoare la criminalitatea aparentă și la criminalitatea legală denotă faptul că statul român prin instituțiile sale duce o luptă permanentă cu fenomenul sclaviei moderne, în pofida faptului că în unii ani au fost înregistrate și regrese referitoare la descoperirea faptelor de trafic de persoane. Aceasta se observă din punerea în aplicare a legii penale și procesual penale, abordarea criminalistică a cazurilor de trafic de persoane, angrenarea resurselor materiale și tehnice în vederea depistării făptuitorilor și tragerii acestora la răspundere penală. Nu în ultimul rând activitatea de combatere a criminalității privind traficul de ființe umane rezultă și din abordarea umanistă a problemelor cu care se confruntă victimele, fapt care duce la îmbunătățirea cunoașterii raportului dintre faptele care ajung la cunoștința organelor judiciare și fapte pentru care se pronunță o hotărâre definitivă de condamnare.

¹⁸ *Idem*, Raport de activitate pe anul 2009, p. 46, www.mpublic.ro.

¹⁹ Se arată în Raportul de activitate al Ministerului Public pe anul 2010, p. 40 www.mpublic.ro.

²⁰ Raportul Ministerului Public pe anul 2011, p. 41, www.mpublic.ro.

²¹ Raportul Ministerului Public pe anul 2012, p. 43, www.mpublic.ro.

Aceste realizări sunt necesare, însă nu suficiente. Atenția organelor de cercetare penală ar trebui să fie focusată nu numai asupra anihilării rețelelor, ceea ce desigur constituie un plus în condițiile în care lupta acestora împotriva fenomenului este dificilă. Mai mult decât atât, în labirintul mării criminalități ar trebui să fie vizați în primul rând capii rețelelor, persoane de o pericolozitate socială deosebită, care coordonează și controlează din umbră operațiunile de traficare a persoanelor. Nu trebuie pierdut din vedere că aceștia nu pot fi trași întotdeauna la răspundere penală, întrucât sunt greu de găsit. În plus această problemă ar trebui să fie privită și prin prisma consumatorilor de servicii sexuale sau a beneficiarilor de *muncă la negru*. Fenomenul traficului de persoane, inclusiv la noi în țară și în special al traficului de carne vie, nu ar fi atât de prolific dacă nu ar exista o cerere ridicată în acest sens. Cu alte cuvinte, dacă cererea nu ar crește, nici oferta nu ar fi pe măsură.

Prin urmare, atâta timp cât nu vor fi sancționați și cei care consumă serviciile oferite de traficanți sau cei care apelează la astfel de servicii, nu va scădea nivelul criminalității privind traficul de persoane, indiferent de segmentul în care se desfășoară (practicarea forțată a prostituției, munca forțată, prelevarea de organe și alte forme de sclavie).

Date fiind aceste aspecte de *lege ferenda*, ar fi oportună și reconsiderarea prevederilor legale în acest sens.

În cele mai multe cazuri cercetarea infrațiunilor de această natură implică angrenarea unor mijloace tehnice ample, tocmai pentru a fi posibilă depistarea autorilor, a acțiunilor criminale pe care aceștia le întreprind, precum și în vederea împiedicării urmărilor pe care asemenea acțiuni le produc în societate și în viața victimelor.

Este adevărat că în foarte multe dintre cazuri priceperea și tehnicile criminale le depășesc pe cele ale organismelor statului angrenate în lupta contra criminalității privind traficul de persoane. Însă, tocmai aceste impedimente ar trebui să ducă la reconsiderarea priorităților avute în vedere în lupta cu fenomenul criminalității privind sclavia modernă.

Premisa de la care ar trebui să se pornească în combaterea traficului de persoane, ar fi aceea a urmărilor pe care le produce amploarea fenomenului, iar, în raport de această problemă, să fie găsite soluții prompte prin care să se răspundă acestui gen de criminalitate.

Este de notorietate că statul român se confruntă cu probleme de ordin economic, fapt ce impietează asupra luptei împotriva fenomenului, cu tot ceea ce implică aceasta: cercetarea faptelor de trafic de persoane, prevenirea unor astfel de fapte, asistarea victimelor.

În multe dintre cazuri, prevenirea, cercetarea sau sancționarea eficientă a infrațiunilor din acest domeniu ar implica încălcarea unor libertăți, aceasta

impunându-se atâta timp cât este necesar într-un stat de drept. Diminuarea unor libertăți este legitimă în condițiile în care este respectat raportul de proporționalitate dintre gravitatea faptelor de această natură, pericolozitatea concretă de la caz la caz a făptuitorilor și măsura care a fost luată într-un caz concret. Mai mult decât atât, în orice situație de trafic de persoane trebuie să se țină cont de interesul public. Punerea în aplicare a acestor principii ar determina descoperirea eficientă a faptelor specifice traficului de persoane, ceea ce ar ajuta și la cunoașterea cât mai veridică a criminalității aparente care vizează acest domeniu.

Problemele de natură economică cu care se confruntă statul român nu sunt singurele care afectează în mod considerabil nivelul de cunoaștere a criminalității aparente privind traficul de persoane. Pe lângă acest neajuns se constată vehemența cu care se comit faptele descrise, care se datorează într-o oarecare măsură legislației. În anumite privințe legislația română este destul de permisivă în raport de amploarea fenomenului și gravitatea faptelor.

Un alt aspect care nu poate fi neglijat este și faptul că cei care ajung să fie condamnați pentru infracțiuni privind traficul de persoane sunt puțini, comparabil cu aceia care sunt cercetați pentru astfel de fapte, ceea ce nu face altceva decât să ducă la „încurajarea” desfășurării unor „afaceri profitabile” în care omul este considerat drept „marfă” și tratat ca atare.